

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א"ט

ערב שבת קודש
פרשת תרומה
ר"ח אדר"א התשע"ד

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ל' בשבט ה'תשע"ד - ז' באדר-ראשון ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ל' בשבט	הל' תפלה וברכת כהנים פרק ב-ד.	הל' כלים.. בפרקים אלו. פרק טו.	מ"ע ה.
ש"ק	א' באדר-ראשון	פרק ה-ז.	פרק טז.	מ"ע ה.
א'	ב' באדר-ראשון	פרק ח-י.	פרק יז.	מ"ע ה.
ב'	ג' באדר-ראשון	פרק יא-ג.	פרק יח.	מ"ע ה.
ג'	ד' באדר-ראשון	פרק יד-טו. הל' תפילין ומזוזה וס"ת.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יט.	מ"ע כו. יב.
ד'	ה' באדר-ראשון	פרק ב-ד.	פרק כ.	מ"ע יג.
ה'	ו' באדר-ראשון	פרק ה-ז.	פרק כא.	מ"ע טו. יח.
ו'	ז' באדר-ראשון	פרק ח-י.	פרק כב.	מ"ע יז.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
5.38	5.13.1	12.24	11.54	9.13	6.43	5.43	5.21	4.34	ו', ל' בשבט
5.39	5.14.1	12.25	11.55	9.13	6.42	5.42	5.21	4.34	ש"ק, א' באדר א'
5.40	5.15.0	12.25	11.55	9.13	6.42	5.42	5.20	4.33	א', ב' באדר א'
5.41	5.15.9	12.25	11.55	9.12	6.41	5.41	5.20	4.33	ב', ג' באדר א'
5.42	5.16.8	12.25	11.55	9.12	6.40	5.41	5.19	4.32	ג', ד' באדר א'
5.43	5.17.7	12.25	11.55	9.12	6.40	5.40	5.18	4.31	ד', ה' באדר א'
5.44	5.18.6	12.25	11.55	9.11	6.39	5.39	5.18	4.31	ה', ו' באדר א'
5.45	5.19.5	12.25	11.55	9.11	6.38	5.39	5.17	4.30	ו', ז' באדר א'

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
תרומה	5:51	4:37	5:53	4:51	5:51	4:41	5:54	4:55
תצווה	5:57	4:43	5:59	4:57	5:57	4:47	6:00	5:01

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

"ועשו לי מקדש" – בכוחו של משה רבינו

חידושו של משה רבינו בהמשכת השכינה למטה בארץ בא לביטוי בהקמת המשכן באופן של קביעות – "בית קדושה" • בז' באדר, יום הולדתו והסתלקותו, מאירה ומתגלית העצמיות שלו, הקשורה עם עצמותו יתברך, כפי שמאירה ומתגלית בבית המקדש ובעולם כולו • זהו זמן מתאים ומסוגל להתחזק בכל מה שתוכנו "ועשו... ושכנת בתוכם" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

חביבין⁶ הורידו למטה בארץ, וכפי שממשיך במאמר ש"עיקר גילוי אלוקות היה בבית המקדש, דכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

כלומר, ייחודו ומעלתו של משה רבינו לגבי כל שאר הצדיקים מתבטאת בהמשכת אלוקות למטה בארץ, על-ידי עשיית המשכן, "ושכנתי", להשכין (היינו להמשיך) את השכינה למטה, שלכן, המשכן כולו נקרא על שמו – "משכן שעשה משה".

ועל-פי זה מובן הקשר והשייכות של פרשת תרומה לשבעה באדר – כי: בשבעה באדר, יום הסתלקות משה רבינו, בו נעשה שלימות "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו"⁸, ובאופן ש"מתגלה ומאיר בכחינת גילוי מלמעלה למטה... ופועל ישועות בקרב הארץ"⁹ – מודגשת ומאירה בגילוי למטה, אפילו "בקרב הארץ", המקום הכי תחתון בארץ [דוגמת ארץ מצרים – עליה אמר משה רבינו¹⁰ "למען תדע כי אני

א. שבת פרשת תרומה (ברוב השנים) היא כסמיכות לשבעה באדר, יום ההולדת ויום ההסתלקות של משה רבינו¹.

בביאור הקשר ושייכות שבעה באדר לפרשת תרומה² – יש לומר בפשטות:

תוכן פרשת תרומה (הן כללות הפרשה והן הפרטים שבה) הוא – ציווי הקב"ה למשה על עשיית המשכן, "ויקחו לי תרומה גו' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"³.

ועניין זה שייך במיוחד למשה רבינו שיום ההילולא שלו (שלימות עבודתו) בשבעה באדר:

עניינו המיוחד של משה רבינו – מובן על-פי דברי המדרש⁴ [שהובא ונתבאר במאמר⁵ שנתן כ"ק מו"ח אדמו"ר על-מנת ללומדו ביום ההילולא שלו בפעם הראשונה, י' שבט השי"ת] על פעולתם של שבעה הצדיקים, מאברהם עד משה, "אברהם זכה והוריד את השכינה מרקיע ז' לו', ויצחק מו' לה', עד כי משה שהוא השביעי (וכל השביעין

(6) ויק"ר פכ"ט, יא.
(7) רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.
(8) אגה"ק ביאור לסי' ז"ך.
(9) שם סכ"ח.
(10) וארא ח"ח.

(1) מגילה יג.ב. וש"נ.
(2) ראה של"ה חלק תושב"כ (רצז,א).
(3) פרשתנו כה,ב.ח.
(4) שהש"ר רפ"ה. וש"נ.
(5) ד"ה באתי לגני השי"ת.

ה' בקרב הארץ" – "ערוות הארץ"¹¹], הנקודה העיקרית בעבודתו של משה רבינו – תוכן פרשת תרומה, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ב. ויש להוסיף, שקשר פרשת תרומה (עיקר עבודתו של משה רבינו) לשבעה באדר הוא לא רק מצד הסתלקות משה רבינו, אלא גם מצד הולדתו בו ביום:

מלבד העילוי בזמן (יום) הולדת של צדיקים, כדאיתא בגמרא¹² בנוגע למעלת חודש זיו, "ירח שנולדו בו זיוני עולם" – ישנו עניין מיוחד בנוגע ליום הולדתו של משה רבינו, שקשור עם יום הסתלקותו, כדרשת חז"ל¹³ על הפסוק¹⁴ "בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום" ("היום מלאו ימי ושנותי"¹⁵), "מלמד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום כו".

כלומר: בפנימיות העניינים, ישנו עניין זה אצל כל הצדיקים, אבל אף-על-פי-כן, בחיצוניות ובגילוי, ישנם כמה וכמה צדיקים שהסתלקותם לא היתה באותו יום שנולדו, כולל צדיקים שהיו נשמות חדשות, כמו רבינו הזקן¹⁶, שבנוגע אליהם לא שייך לומר שהסתלקותם ביום אחר מיום הלידה היא מפני ההמשך (וגלגול) מאדם שנולד ביום אחר [כמו רבי אלעזר בן עזריה, שבהיותו בן י"ח שנה אמר "הרי אני כבן שבעים שנה"¹⁷, וידוע¹⁸ הביאור בזה, שהיה גלגול שמואל הנביא, ובצירוף נ"ב שנות חיי שמואל, נעשה "כבן שבעים שנה"], ואף-על-פי-כן, הסתלקותם לא היתה ביום שנולדו, כפי שמצינו אצל רבינו הזקן; ובזה מודגשת מעלת יום הסתלקות משה רבינו – שאצלו היה עניין "ממלא שנותיהם כו' מיום ליום" גם בפועל ובגילוי.

והעניין בזה – שגם העילוי של יום ההסתלקות (שלימות העבודה) בא מיום ההולדת, היינו שבו נשלם כל עניין הלידה כו', "היום מלאו ימי ושנותי", שכן, העילוי ביום ההסתלקות הוא ה"גילוי" וה"בפועל" של חידוש הלידה שהיה בהעלם ובכוח.

ומזה מוכן בנוגע לעניינינו – שבשבעה באדר מודגשת ביותר כללות עבודתו של משה רבינו, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", לא רק מצד מעלת ההסתלקות (שלימות עבודתו בפועל), אלא גם מצד מעלת הלידה, שכן העילוי שבהסתלקות אינו אלא הגילוי והפועל של מעלת הלידה.

ג. ויש לומר, שהחילוק בין יום ההולדת ליום ההסתלקות, העלם וגילוי – בא לידי ביטוי בפועל בשבעה באדר:

בנוגע לנס פורים – איתא בגמרא¹⁹: "כיוון שנפל פור בחודש אדר, שמח (המן) שמחה גדולה, אמר, נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד".

וטעם הדבר ש"לא היה יודע שבשבעה באדר... נולד" – כי "מיתתו מפורש בקצת מתוך הכתובים שבז' באדר מת, כדאמרינן סוף פרק קמא דקידושין מדכתיב כו' (ויש להוסיף, שיייתכן שנתפרסם הדבר בשעתו בין אומות העולם, שהרי בעת ההיא היו בני ישראל בערבות מואב, בסמיכות ממש לארץ נושבת, וניהלו משא ומתן עם תגרי אומות העולם, ולא עוד, אלא שמשנה רבינו ביאר להם את התורה "בשבעים לשון"²⁰ של אומות העולם), אבל שנולד בז' באדר אינו מפורש, אלא מדרש חכמים הוא שם... וזה הדרש לא היה יודע המן"²¹.

ואולי יש לומר, שדרש זה נתגלה עליידי "תלמיד ותיק" לאחרי זמנו של המן, או אפילו שנתגלה לפני זה, אבל עדיין לא היה יודע ומפורסם לכל בני ישראל – שהרי דוחק לומר שהיה יודע ומפורסם לכל בני ישראל שבשבעה באדר נולד משה, ואילו המן, שידע כמה הלכות בתורה²², לא ידע דבר זה, וגם בין כל יועציו ("חכמיו"²³) לא

(11) ל' הכתוב – מקץ מט. שם. יב. וראה קה"ר פ"א, ד. וראה גם אבות דר"נ ספ"א.

(12) ר"ה יא.א.

(13) קידושין לח.א. וש"נ.

(14) וילך לא.ב.

(15) פרש"י עה"פ מרה"י יא.א. וש"נ).

(16) סה"מ תש"ז עמ' 256. לקו"ד ח"ג תעח, א ואילך. סה"ש תש"ה עמ' 127 ואילך.

(17) ברכות יב, סע"ב – במשנה.

(18) ראה ס' האריז"ל בהגש"פ פיסקא "אמר ר' אליעזר". וראה הגש"פ שמחת הרגל (להחיד"א) שם. פה אחד (להחיד"א) על הגש"פ פיסקא "וישמע ה' את קולנו" (ד"ה והנה) – בשם האריז"ל.

(19) מגילה יג.ב.

(20) פרש"י דברים א.ה.

(21) חדא"ג מהרש"א מגילה שם.

(22) ראה מגילה יג, סע"ב. טז.א. ועוד.

(23) אסתר ו.ג. וראה מגילה טז.א.

חידושו של משה בהמשכת השכינה למטה בארץ²⁸ - התחיל כבר במתן-תורה, "ויירד ה' על הר סיני"²⁹, ביטול הגזירה שעליונים לא יירדו לתחתונים³⁰ אלא, שעל-ידי הקמת המשכן נפעל בכך עניין של קביעות, באופן של בית - "בית קדושה"³¹.

וימתק יותר - על-פי מה שכתב הרמב"ם³² שהציווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" קאי (לא רק על משכן משה, אלא) גם על בית-המקדש ("מקדש דאיברי משכן ומשכן דאקרי מקדש"³³), בית ראשון, בית שני, עד ל"בניין העתיד להבנות", בית-המקדש השלישי, אשר בכללות עניין בית-המקדש מודגש ביותר עניין הקביעות - "בית" ולא "אוהל"³⁴.

ויש לומר, שבכל אחד מהם יש עילוי מיוחד: משכן - התחלת הציווי של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", על-ידי משה רבינו, "משכן שעשה משה".

בית ראשון - התחלת העילוי של "בית", דירת קבע, לגבי "אוהל", דירת עראי (אף שבכללות יותר, גם המשכן הוא "בית קדושה").

בית שני - אף שחסרו בו חמישה דברים³⁵, הרי נאמר בו³⁶ "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", ונוסף לזה, בבית שני היתוסף העילוי של "חדשים"³⁷ בבית עצמו - בניין הורדוס, "מי שלא ראה בניין הורדוס לא ראה בניין נאה מימיו"³⁸ ("לא ראה בניין מפואר מעולם"³⁹), כלומר, מחד גיסא, אין זה בית בפני עצמו כי אם המשך של בית שני, ומאידך גיסא, היתוסף בו מעלת ההתחדשות - "בניין מפואר".

ו"בניין העתיד להיבנות" - תכלית השלימות

(28) ראה סה"מ תרמ"ד עמ' רכב. ד"ה באתי לגני תש"מ בתחלתו (סה"מ מלוקט ח"א עמ' שעז).

(29) יתרו יט, כ.

(30) ראה תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(31) פרש"י פרשתנו כה, ח.

(32) ריש הל' ביהב"ח.

(33) עירובין ב, סע"א.

(34) ראה שהש"ר פ"א, טז (ג). וראה לקו"ש ח"ו עמ' 17, ועוד.

(35) יומא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א.

(36) חגי ג, ט. וראה ב"ב ג, סע"א ואילך.

(37) ראה פרש"י יתרו יט, ב. עקב יא, ג. תבוא כו, טז.

(38) ב"ב ד, א.

(39) סוכה נא, ב.

היה אף אחד שידע דבר זה.

והביאור בזה בפנימיות העניינים - על-פי האמור לעיל, שמעלת ההסתלקות הוא עניין שבפועל ובגילוי, ואילו מעלת הלידה הוא עניין שבכוון ובהעלם, שלכן, מיתתו בשבעה באדר היתה ידועה לכל, ואילו לידתו בשבעה באדר לא היתה ידועה לכל²⁴.

ועל דרך זה גם בנוגע לקשר של יום ההולדת עם יום ההסתלקות, שגם עניין זה הוא בהעלם, כאמור, שכמה וכמה צדיקים נסתלקו לא באותו יום שנוולדו, ולכן היה זמן שגם בני ישראל לא ידעו הדרש של "ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום".

ד. ומכאן באים לתוספת ביאור בשייכות פרשת תרומה לשבעה באדר (לא רק מצד ההסתלקות, כי אם) מצד הלידה - שמעלת הלידה גדולה יותר ממעלת ההסתלקות:

בביאור דברי הגמרא "כיוון שנפל פור בחודש אדר, שמח (המון) שמחה גדולה... ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד" - מפרש רש"י: "כדאי הלידה שתכפר על המיתה".

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לעניין הבלתי-רצוי של מיתה ("נפל לי פור בירח שמת בו משה"), שהלידה מכפרת על זה, ועד לתכלית שלימות הכפרה - שלא זו בלבד שנתבטל העניין הבלתי-רצוי, ובנידון-דין, ביטול גזירת המן שהיתה קשורה עם מיתת משה, אלא יתירה מזה - שנהפך לטוב, "ונהפוך הוא"²⁵, "החודש אשר נהפך גו' לשמחה"²⁶, הרי מובן שכן הוא גם בנוגע לעילוי של יום ההסתלקות, שמעלת הלידה גדולה יותר ממעלת ההסתלקות, עד כדי כך שהלידה מכפרת על המיתה²⁷.

ה. ויש להוסיף בביאור קשר ושייכות שבעה באדר (יום הולדת והסתלקות משה) לפרשת תרומה ("ועשו לי מקדש") - בעומק יותר, ובהקדמה:

(24) ראה לקו"ש חט"ז עמ' 350 הערה 77.

(25) אסתר ט, א.

(26) שם, כב.

(27) נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ו עמ' 1 ואילך.

ז. על-פי זה יש לבאר את הקשר והשייכות של "ועשו לי מקדש" (גילוי העצמות) לשבעה באדר – לא רק מצד הדגשת כללות עבודתו של משה רבינו, אלא גם מצד הקשר לעניין הלידה וההסתלקות גופא:

ביום הולדתו של משה רבינו – מתגלית ומאירה עצמיות משה רבינו (שהיא לפני כל עניין של עבודה מצד בחינת הגילויים כו); וכמו כן ביום ההסתלקות, גמר שלימות עבודתו, שאז מאיר ומתגלה בכל העצמיות שלו⁵⁰.

ויש להוסיף ולהמתיק יותר – על-פי מה שכתוב⁵¹ "ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב", היינו, שבעת הלידה ובעת המיתה (בפרט בעת הטהרה) אין שום לבוש, דיש לומר החידוש שבכתוב, שבעת הלידה ובעת המיתה מתגלה העצמיות ממש, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בכך שהוא בלי שום לבוש.

ונמצא, שבשבעה באדר, יום הולדת ויום הסתלקות משה רבינו, מאירה ומתגלית עצמיות משה רבינו, הקשורה עם עצמותו יתברך, כפי שמאיר ומתגלה בבית-המקדש (ועל ידו – בעולם כולו, דירה לו ית' בתחתונים) "בלי שום לבוש". המורם מכל האמור לעיל, אשר, בעומדנו בשבת קודש פרשת תרומה [...] – הרי זה הזמן הכי מתאים ומסוגל להוסיף בכל ענייני העבודה שנקודתם ותוכנם הוא הציווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת תרומה, ו' באדר ה'תשמ"ז. התוועדות תשמ"ז, כרך ב' עמ' 519-526 – בלתי מוגה)

של משכן ומקדש⁴⁰, "מקדש אדני כוננו ידיך"⁴¹, "בנינא דקודשא-בריך-הוא", בית נצחית⁴². וכאמור, כל עניינים אלו נכללים בציווי "ועשו לי מקדש", עניינו של משה רבינו.

ו. והנה, עיקר החידוש בגילוי והמשכת אלוקות באופן של "בית" ("ועשו לי מקדש", "בית קדושה", הכולל גם את השלימות של "בית" לגבי "אוהל") הוא – גילוי העצמות:

מעלת ה"בית" הוא – על-דרך ובדוגמת דירת האדם שבה מתגלה האדם בכל מהותו ועצמותו⁴³, ועד – לפעמים – ללא לבושים⁴⁴, ודוגמתו במשכן ומקדש, "בית לה"⁴⁵ – גילוי העצמות ממש, בלי שום לבושים המעלימים ומסתירים.

ועד כדי כך, שעל-ידי עשיית משכן ומקדש מי"ג (ט"ו)⁴⁵ דברים גשמיים, אזי ממנו אורה יוצאה לעולם כולו⁴⁶, עד שעלידו נשלמת כוונת הבריאה – נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁴⁷, כלומר, בית קבוע (דירה) לעצמותו (לו) יתברך, היינו, שגם בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, "בקרב הארץ", יהיה גילוי העצמות ממש, "בלי שום לבוש, כדכתיב⁴⁸ ולא יכנף עוד מוריך, פירוש שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש"⁴⁹.

(40) ראה לקו"ש ח"ט עמ' 67, ועוד.

(41) בשלח טו, יז.

(42) ראה זוהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

(43) ראה אוה"ת בלק עמ' תקצו. המשך תרס"ז ס"ע ג. ועוד.

(44) ראה כתובות מח, א. שו"ע אה"ע סו"ס עו.

(45) ראה לקו"ש חכ"א עמ' 153. וש"נ.

(46) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

(47) תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(48) ישעיהו ל, כ.

(49) תניא ספ"ו.

(50) ראה אגה"ק בביאור לסי' ז"ך.

(51) איוב א, כא.

גם כשיבוא משיח – תישאר השנה מעוברת!

פסק־דין של כל הרבנים ומורי־הוראה שבישראל

בנוגע לשנה זו שנת העיבור שנה תמימה – יש לעיין האם ניתן לשנותה ולעשותה שנה פשוטה, כשיחזרו הסנהדרין כו', לאחר־י שכבר נקבע בראש־השנה שהיא שנה תמימה. ובהקדמה:

עצם העובדה ששנה זו היא שנת העיבור – הרי זה דבר ידוע ומפורסם ריבוי שנים לפני זה, שכן, מאז שנקבע קידוש החדשים ועיבור השנים על פי החשבון, יודעים בבירור כל פרטי החשבונות דשנים פשוטים ושנים מעוברות, כמפורסם בלוחות כו'.

אמנם, קביעה זו (על ידי סידור הלוח לפני מאות שנים) ניתנת בוודאי לשינוי, כלומר, כשיקויים היעוד "ואשיבה שופטיך כבראשונה" – חזרת הסנהדרין, יקבעו הם את קידוש החדשים ועיבור השנים, כך שיתכן ששנה מסוימת שהייתה אמורה (על פי החשבון שנקבע לפני ריבוי שנים) להיות שנה מעוברת, תהיה שנה פשוטה, או להיפך ששנה שהייתה אמורה להיות שנה פשוטה, תהיה שנה מעוברת.

השאלה היא, אפוא (לא בנוגע לקביעה שב"לוח", אלא) בנוגע לקביעת השנה כשנת עיבור בפועל ממש (בהתחלת השנה) בכל תפוצות ישראל, בראשותם של הרבנים ומורי־הוראה שבכל אתר ואתר, שעשו פעולות מסוימות – תפלה או דרשה והכרזה וכיוצא בזה – בגלל היות שנה זו שנת העיבור, ובמילא, הרי זה נחשב כפסק־דין של כל הרבנים ומורי־הוראה שבכל העולם כולו, שיש בו תוקף גדול ביותר, בדוגמת תוקף הסנהדרין.

והיסוד לזה – פסק־דין הרמב"ם "אם הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דיינים ולסמוך אותם, הרי אלו סמוכים", היינו שאין צורך להמתין עד שיבוא משיח צדקנו ויחדש הסמיכה, אלא יכולים לחדש הסמיכה גם בזמן הזה, על פי ההסכמה והפסק־דינים של "כל החכמים שבארץ ישראל", וכידוע בדברי ימי ישראל שעל יסוד זה סמכו את מרן הבית־יוסף, ועוד כמה מגדולי ישראל (אף על פי שהיתה מחלוקת בדבר כו'), ומזה מובן התוקף המיוחד בפסק־דין של כל חכמי ישראל, עד כדי כך שבכוחו לחדש הסמיכה! ומזה מובן גם בנדון דידן, שהפעולות שנעשו כבר בקשר לשנת העיבור (החל מראש השנה) . . בראשות הרבנים ומורי־הוראה שבכל העולם כולו – נחשבים כפסק־דין של כל הרבנים ומורי־הוראה שבישראל, שקבעו ששנה זו (שנת תשמ"ט) היא שנת העיבור, אשר להיותו פסק־דין של כל הרבנים שבישראל, יש בו תוקף הכי גדול דוגמת הסנהדרין (אף על פי שאין להם התוקף של סמיכה איש מפי איש עד משה רבינו). וכאן נשאלת השאלה: לאחר שישנו פסק־דין של כל הרבנים ומורי־הוראה שבישראל (פסק־דין שיש לו תוקף של סנהדרין) ששנה זו היא שנת העיבור – האם יוכלו הסנהדרין שעתידיים לחזור לשנות פסק־דין הנ"ל ולפסוק שתהיה שנה פשוטה.

ויש סברא חזקה לומר שלאחרי שנקבעה שנת העיבור, שנה תמימה, על פי הפסק־דין של כל הרבנים שבישראל, הרי זה בתוקף הכי גדול שאי־אפשר לשנותו.

(משיחת יום שמחת־תורה ה'תשמ"ט. התועדויות תשמ"ט כרך א' עמ' 250)

"מהני מילי מעלייתא"

"דובר אמת בלבבו" – מן הדין או מדת חסידות? • מהי חובת האב במצוות מילה? • אופן כתיבת שם העיר ברסלב • האם ראה האדמו"ר הזקן את המאירי? • אכילת לעקא"ח בפורים • יחסם של גדולי ישראל לשו"ת 'בשמים ראש' • רשימה נוספת בסדרת 'סודתו בהררי קודש'

שלא נזכר בו האב כלל (אלא שמוכן מאליו שאין הבן יכול למול את עצמו ביום השמיני), הרי לבבלי (קידושין כט,א) מקור החיוב הוא מ'זימל אברהם את יצחק בנו', פסוק בו מודגש שמצוות האב היא ויש לציין גם לדברי ה'כלי חמדה' בפרשת לך שהאריך בעיקר חקירה זו (בסימן ד') באריכות ובעמקות.

ולעצם החקירה יש להוסיף, כי האבני נזר (שו"ת חלק יורה דעה סימן שלט סעיף ט) דן בנושא ומסיק שעיקר המצוה היא מצוות הבן (עיקר ראייתו היא מלשון מדרש חזית (על הפסוק "ישקני מנשיקות פיהו") "יצחק חנכה לשמונה"), ולעומתו עומדים דברי ה'חתם סופר' (שו"ת חלק יורה דעה סימנים רצהו) שעיקר המצווה היא מצוות האב (ועל הבן בקטנותו לא חלה מעולם המצווה) – דברי החתם סופר צוינו בשיחת הרבי (אמנם לעניין פדיון הבן).

"ברסלב" או "בראצלב"

באגרות קודש (כרך כב עמ' קפ) נדפס מכתב הרבי מה' אדרשני תשכ"ב, בו נאמר:
...שבגזע מחצבתו ומחשבתו שייך הוא לבראצלב... סיסמא של בראצלב – "אל יאוש"... במקום אחר נדפס צילום כתב־יד־קדשו של הרבי ובו נאמר:
בביהכ"ס [=בבית הכנסת] דבראסלאוו באחת מתשובות הצמח צדק בחושן משפט (סט) נזכר "בראצלאוו המ"ץ [=המורה צדק]".

מדת חסידות

"כידוע דרך העולם בימינו... כדרך התגרים, ועד כדי כך, שהתכונה להיות "דובר אמת בלבבו" היא מעלה מיוחדת שמצינו רק אצל יחידי סגולה מבני ישראל – כגון רב ספרא" (כבא בתרא פח,א. מכות כד,א.) – כך התבטא הרבי בהתוועדות יום ב' דחגהשבועות ה'תשד"מ (התוועדויות תשד"מ כרך ג' עמ' 1941).

והנה, האם רב ספרא עשה מה שנדרש מן הדין או ממדת חסידות – האריך בכך 'העמק שאלה' לשאלות פרשת ויחי וכתב, שדעת הרמב"ם שאינו דין אלא מדת חסידות. וכן הוא בטור חושן משפט סימן ר; אולם דעת השאלות שהוא דין לירא שמים, וראה בארוכה ב'ענינים למשפט' (לר"י אריאלי) מכות שם.

ומשמעות דברי הרבי אפוא, כדעת הרמב"ם הטור.

על מי חלה חובת המילה?

בלקוטי שיחות (כרך יא עמ' 46) מתייחס הרבי לחקירת האחרונים, האם מילת קטן היא מצוותו של האב, או שמא של הבן אלא שאביו עומד במקומו.
מוסיף הרבי משלו ותולה זאת במקור הדין שיש חיוב על האב למול את בנו. בעוד שלירושלמי (קידושין פרק א' הלכה ז') נלמדת המצווה מהפסוק (תזריע יב, ג) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו",

פחא, שבפורים קיבלו את התורה מאהבה ובשמחה [ואולי זה הדיוק "קודם סעודה" – שהרי איתא ברמ"א ש"טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה וסמך לדבר.. אורה זו תורה"].

ולכאורה היה צריך להיות מנהג זה בעיקר בחגגהשבועות, ולפועל גם הפוסקים שהזכירו לגבי מנהג אכילת מאכלי חלב את הפסוק "דבש וחלב תחת לשונך", לא הזכירו (כמעט) את ה'דבש' [ראה מה שהארכתי ב'אהלי שם' כרך וא"ו עמ' ר.

בארוכה, ועוד], כי אם את מאכלי החלב!

[בדוחק אפשר ליישב על פי מה שכתב רש"י (ד"ה דבש – סוכה ה,ב) "כל מיני מתיקה קרויים דבש", ומאחר ורוב המאפים החלביים מתוקים יש כאן מאכלי חלב ודבש יחד]. ואולי יש לומר, שמכיוון שבחגגהשבועות היה גילוי מתן תורה מצד למעלה (כפה עליהם כו'), אין זה מדגיש את ה'דבש' שענינו עונג, מה שאין כן ביום הכיפורים [בלוחות שניות – ש"נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם" פירוש רש"י תשא לג,יא] ובמיוחד בפורים, שקיבלוהו באהבה וכו'.

אדמו"ר הזקן כדעת המאירי

בעל ה'שדי חמד' בבואו לדון בעניין 'בל תשחית' (פאת השדה כללים, מערכת הבי"ת, סימן מז, דיבור המתחיל 'ולכן'), מצביע על השוואה בין דברי אדמו"ר הזקן בהלכות שמירת גוף ונפש, סעיף יד, לבין דברי המאירי במסכת שבת, ואלו דבריו: "לכן נראה לדעתי הענינה שהגאון בעל השלחן ערוך [הרב] כתב כן על פי דברי רבינו המאירי בסוגיא דשבת.. ובכן אף אם חידושי הרב המאירי לא היו למראה עיני השלחן ערוך [הרב] כיונה דעתו לדעת רבינו המאירי".

אמנם – מבלי להיכנס לעצם ההשוואה, שכנראה מהאחרונים אינה מוכרחת כל כך – ידועים דברי הרבי (התפרסמו ב'צדיק מלך' חוברת ז' עמ' 240) "שברוסיא לא הי' [=היו] בנמצא ספרים הנ"ל [=המאירי]", [נוסף על כך ש'ומהם – שעדיין לא נדפסו בזמן ההוא בכלל"]. את הדברים כתב הרבי על תקופת חיי אביו הרב לוי יצחק זצ"ל, ובוודאי נכון הדבר על תקופה קדומה כמו של אדמו"ר הזקן. (ראוי להדגיש כי כוונת הרבי לספרי המאירי

והנה בשו"ת עצי הלבנון (להגרי"ל צירלסון) דן בנושא כתיבת גיטין בעיר זו, ומציין כי בדורות קודמים נהגו שלא לסדר גט בעיר אלא אם כן נצרך הדבר בדחיפות. בהמשך דבריו מפרט שאלות באופן כתיבת שם העיר: בני ישראל כינוה "ברסלב" בעוד אמות העולם "ברצלב"; וכן צריך לכתוב "ברסליב" (בתוספת יו"ד), שכן כך היה המבטא הרווח, לעומת הכינוי הגויי "ברצלב" (פת"ח תחת הלמ"ד).

ועוד כמה ספיקות – האם לכתוב "ברסליב" (בב'), או "ברסליוו" (בשתי וא"ו)? ולפסק"דין הסיק שצריך לכתוב "ברסלב דמתקריא ברצלב...". אך כמובן שבאגרות שלומים לא נחית כ"ק אדמו"ר לדייק באותיות אלו.

'לעקאח' בפורים?

בשנת תש"נ (ספר השיחות תש"נ כרך א' עמ' 42: התוועדות תש"נ כרך א' עמ' 84) ביאר הרבי שמנהג נתינת 'לעקאח' – עוגת דבש – בערב יום כיפור רומז וקשור ל'לקח טוב נתתי לכם" שהיא התורה, ופנימיות התורה שנמשלה ל'דבש'. עד כאן תוכן דברי קדשו.

ויש להוסיף ולקשר זאת עם המובא בשיחת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (ספר השיחות תרצ"ו עמ' 91) דברי אדמו"ר הזקן ששמע מהרב המגיד ממעזריטש בשם הבעש"ט: שחלת דבש מקמה דגן... פועלת המשכת הלב לתורה, משום שדגן ודבש בשרשם הינם 'כלים' לתורה וכו'.

ואולי זהו הביאור במנהג לחלק 'לעקאח' בערב יום הכיפורים, כי בו כידוע ניתנו 'לוחות שניות' ["ביום חתונתו זה מ"ת" (משנה סוף תענית וברש"י)] שהיו באופן של 'כפליים לתושיה' (שמו"ר רפמ"ו). ואולי מטעם זה נוהגים אנו גם כן לטבול פרוסת 'המוציא' בדבש הן בערב יום כיפור וגם במוציא יום הכיפורים [כמובא ב'אוצר מנהגי חב"ד' תשרי עמ' קפט. רנא].

על פי זה יומתק גם מה שכתב המהרי"ל, אבי מנהגי אשכנז, (בספר מהרי"ל (מכון ירושלים תשמ"ט) עמ' תלג): "בפורים נתן מהר"ש חלת דבש שקורין לעקו"ך קודם סעודה".

ונראה שזהו על פי מה שאמרו חז"ל (שבת

מובאת דעה הפוכה: "ואסהדתיה דרב כי הספר תמים כתיב ביה".

ועוד בכמה מספריו מביא "ראיתי בשו"ת בשמים ראש שהם תשובות הרא"ש ושאר גדולים" (כסא רחמים על מסכת סופרים בתוספות פ"א ה"ט). ולעומתם גם הסתייגויות – "שמעתי שיש מפקפקים בספר הזה... וה' יצילני משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות כ"ר" (טוב עין סימן ט). "ובתשובה לא חתים שמה דמארה עלה ואין לסמוך עליה ומה גם שנשמע שערערו שהמעתיק תשובות אלו... הוסיף איזה דברים" (טוב עין סימן ח"י). וכן כתב שם להדיא: "ונראה שזו התשובה אינה מהרא"ש לפי שבתשובות הרא"ש המנין אחר כמו שנאמר..".

אף כ"ק האדמו"ר הצמח צדק, בשו"ת שלו (או"ח סימן ה אות ב) כתב: "וראיתי בתשובות בשמים ראש סי' ק' כ... את דברי תשובה הנ"ל תמוהים... והוא נגד משמעות כל הפוסקים... ועוד יש שם גמגומים רבים מאד וניכר שאין תשובה זו כלל מהרא"ש".

התקשרות על ידי לימוד

ב'היום יום' כ"ד סיון נאמר: "ההתקשרות האמיתית היא על-ידי לימוד התורה, כשהוא לומד המאמרי חסידות שלי, קורא את השיחות...". וכן הובא בכמה מקומות (ראה הנסמן באגרות קודש אדמו"ר מהרי"צ (כרך ה' אגרת א'רו – עמ' צד) בשולי הגיליון. ועוד). בעניין זה יש להביא מדיבור המתחיל וידבר אלקים תרס"ה פרק א (נדפס ב'ספר המאמרים' שם עמ' קל), וזה לשונו: "שהרי אנו רואים שמי שקיבל מרבו שלמדו חכמה הרי הוא מקושר לו בתכלית עד שתלמידו משליך כל עניני עצמו ועוסק לטובת רבו כו".

"סימן להם שנותיו של אהרן"

בלקוטי שיחות (כרך כג עמ' 229 ואילך) מאריך הרבי בביאור דברי הירושלמי וחז"ל בעניין "מאה ועשרים" ושלוש פעמים שישראל עונים הללויה

על הש"ס, בעוד שהספר 'קרית ספר' נדפס בשנת תרכ"ג ובשנת תרמ"א, והרבי ציין עליו הערות להרב משה הרשלר – אגרות קודש כרך יד עמ' קיד ואילך). אם כן, אכן סביר לומר כדברי הש"ד חמד', שלא היה המאירי למראה עיני אדמו"ר הזקן. מאידך, מצאנו ראינו שגם הרבי משווה בין דברי אדמו"ר הזקן להמאירי (ראה לדוגמה – שערי המועדים חנוכה ועמ' לט ואילך; מו ואילך ועוד). [וראה 'לכבודו של מלך' (קרית גת) חלק יב עמ' 419 ובהערה 12].

שו"ת בשמים ראש

במכתב מ"ג אייד תשי"ד כתב הרבי:

בדורות שעברו, כשפקפקו במחברו של איזה ספר, הרי הסבירו גם-כן את מי יש לחשוך בחיבורו של ספר או כתב וראוי לכך מפני ידיעותיו... בהנוגע לשו"ת "בשמים ראש"...

בדיון אם הניחו בני ישראל תפילין במדבר (תורת מנחם כרך מ' עמ' 1789) מצטט הרבי משו"ת "בשמים ראש – כסא דהרסנא", הכותב תחילה שבחודאי לא היו בתפילין שהניחו בני ישראל במדבר אלא הפרשיות קדש" "והיה כי יביאך" (שהרי חיוב ד' פרשיות שלמדים מ"טוטפות" נאמר במשנה תורה – וראה הביאור בתורת מנחם שם בשולי-הגיליון), אך לבסוף נשאר ב"צריך עיון", כיון שדוחק לומר שלא היו אלא שתי פרשיות. אמנם כוונת הרבי שגם אם לא נכתב הספר על ידי הרא"ש, התייחסו לשו"ת 'בשמים ראש', שמחברו היה ודאי בעל ידע רב, כמקור וספר רציני.

הבה נבחן מעט את הדברים. הנה, בספרו 'שם הגדולים' (מערכת ספרים אות ב"ת סקכ"ז) מתאר החיד"א את הספר כך:

בשמים ראש – עתה מקרוב נדפס ספר זה כברלין ויש בו סימנים שצ"ב מתשובות הרא"ש ושאר גדולים וזה שמו בשמים גימטריא שצ"ב. רא"ש תשובות הרא"ש... ועוד יש הגהות כסא דהרסנא. ובהמשך כותב – "ואשמע אחרי קול רעש כי יש בספר קצת דברים זרים ואמרו שהמעתיק הראשון... יש לחוש שהוסיף וגרע"... בהמשך

דברי הערוך לנר. וראה גם שיחת ש"פ תשא תש"מ (שם עמ' 387-386) לגבי הסוגים שנמנו בכמה מקומות בש"ס אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים, אגוזים אפרסקים שקדים ורמונים – סוכה [י, סוף עמוד א'], שבת [כד, א] ביצה [לב, ב]:

– היחידי שמתעכב על ביאור ד' סוגי הפירות כו' – הוא בספר 'דבר יום ביומו', אך מכיון שלפני עניינת דעתי אין ביאורו מתקבל – איני מחוייב להביא דבריו ולפורכם, אלא כל הרוצה יעיין שם...

ומאידך, בכמה וכמה שיחות (מוגהות) של הרבי, דרכו להביא מפרשים להעיר עליהם (ואף להפריכם), ואחר-כך להביא ביאור משלו – ויש לחלק.

תורת החסידות וארץ הקודש

במכתב הרבי שהתפרסם לאחרונה (מי"ח ניסן תשכ"א) נאמר:

ובפרט בתקופתנו דעקבתא דמשיחא ובאה"ק ת"ו [=ובארץ הקודש תבנה ותכונן] שחביבות מיוחדת לתורת החסידות בה מימי קדם... בפשטות הכוונה שכבר בימי ראשית התגלות תורת החסידות, הגיעה החסידות להתם על ידי "רבותינו שבארץ הקודש", תלמידיהם ומושפעייהם [ולפני כן פנימיות התורה בכלל על ידי האריז"ל וגוריו כו'].

אמנם מהמשך המכתב ["והרי זכינו ונתגלתה על ידי הבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו וכו' ובתוספת הסברה הבנה והשגה על ידי נשיאי חב"ד"] נראה, שהכוונה אכן לימי קדם בפשטות. ויש להאיר זאת מכמה מקומות בהם מציין הרבי את המושג "מאור שבתורה – פנימיות" (ראה לדוגמא לקוטי שיחות כרך לד עמ' 2769: "ראה קרבן העדה לירושלמי חגיגה פרק א' הלכה ז", ובירושלמי שם נאמר: "מצינו כו' המאור שבה היה מחזירין למוטב". ובקרבן העדה: פנימיות התורה כו', הרי זה המאור כו').

כלומר, בירושלמי שהוא תלמודה של ארץ ישראל, מודגשת מעלת וחביבות לימוד פנימיות התורה – שלימים נתגלתה בתורת הבעל שם טוב ובתוספת הסברה והשגה על ידי נשיאי חב"ד".

(באמירת הלל) כנגד שנותיו של אהרן", שהובאו על ידי הרמב"ם בהלכות חנוכה פרק ג' הלכה יב, עיין שם בארוכה.

והעירו על כך מדוע לא הובאו או ציינו לפחות – את דברי התוספות יום טוב (כדלקמן) במסכת סוכה (פרק ה' משנה ב') בעניין זה?! אמנם המעיין בדברי התוספות יום טוב יראה שאין בדבריו שום ביאור. וזה לשונו: "ותנא דידן כללא נקט, ואפשר לי לומר דסימנייהו שנותיו של משה רבינו עליהו השלום שאור תורתו וזרחת עלינו ועוד היא מאירה. שכיוצא בזה נתנו סימן במדרש על מספר הללויה שעונין הציבור כפי מנהגם בימי הגמרא, שעולין למספר שנותיו של אהרן קכ"ג. כמ"ש הרמב"ם בפרק ג' הלכה יב מהלכות חנוכה".

ובשיחה שם נאמר:

בפשטות הטעם לסימן הוא כדי לסייע בזכירה ובנידון-דין לזכור את מספר ענייני ההלל (ויש לומר שזהו כאשר אין המספר רגיל).

ועל כך ממשיך ומקשה:

אך צריך עיון לבאר כן שרק מטעם זה הביא זאת הרמב"ם – משום שאין דרכו בספרו יד החזקה לתת סימנים לזכירת המספרים שהוא מביא... ומובן אם כן שלא היה מקום אף לציין לזה, כשאינן כאן שום ביאור!

להזכיר ולפרוץ?

בשיחת יו"ד שבט תש"מ (שיחות קודש תש"מ כרך ב' עמ' 14) נאמר:

אין זה סדר בלימוד להביא פירוש שאינו מקובל ולהפריכו...

הדברים כווננו לפירושו של ה'ערוך לנר', "שהיה גדול בישראל ולומד תורה כו' עם היות שבטח יש מקום לפירושו" ("והרוצה לעיין – יעיין בפנים והבוחר יבחר") דמכיון שבשכל אין לומר כן, ואדרבה הפכו כו'.

אבל לפועל (ראה הדרנים על הש"ס כרך ב' עמ' תט"ת) הובאו דברי הערוך לנר בהרחבה, ואחריהם נאמר: "ולכאורה גם ביאור זה אינו מספיק ומחזור לגמרי" [ולפני כן: "בטעמו של ה'ערוך לנר' שאינו מסתפק בביאורו של המהרש"א נראה לומר"], וכן בכמה הערות (שם הערות 10, 99 ועוד) הובאו

פרשת תרומה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן... וכן תעשו (כה, ח"ט)

יש להבין: א) מדוע לא נאמר "ועשו לי בית (שישמש) מקדש"? ב) מהו "ושכנתי בתוכם" לשון רבים; לכאורה היה לו לומר "ושכנתי בתוכו"? אלא בניישראל נצטוו 'להעתיק' את המקדש העליון, הרוחני, ולבנות משכן גשמי שיהיה 'מרכבה' אליו. לכן נאמר "ועשו לי מקדש" (ולא בית-מקדש), כי הצייווי הוא שבניישראל יעתיקו את ה'מקדש' העליון. ומניין הכוח לבריות, בשר-ודם, להקים מקדש כדמות המקדש העליון? לכן נאמר "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מעושי המלאכה. הקב"ה מבטיח שתשרה עליהם השכינה, כדי שיוכלו לעשותו כתבניתו העליונה.

(כתר-שם-טוב סימן שיט דף מב עמ' ג')

בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו (כה, טו)

בטעם הדבר כתב "החינוך" (מצווה צו): "נצטוונו לבל נסיר בדי הארון ממנו, פן נהיה צריכים לצאת עם הארון לשום מקום במהירות, ואולי מתוך הטרדה וחיפזון לא נבדוק יפה להיות בדים חזקים כל הצורך... אבל בהיותם בו מוכנים לעולם ולא יסורו ממנו, יעשו אותן חזקות". לפנינו מוסר השכל נפלא: אדם הלומד תורה משול לארון, שבו ניתנו הלוחות. נוסף על התמסרותו ללימוד התורה, עליו להיות מוכן תמיד להביא את התורה - ובמהירות - אל כל אחד ואחד מישראל, בכל עת ובכל מקום שיהא צורך בכך.

(לקוטי שיחות כרך טז, דף 334)

ועשית שניים כרובים (כה, יח)

היינו פני כרוב, היינו פני אדם, אפי רברבי ואפי זוטרי (חגיגה יג)

התורה נקראת 'אדם', כנאמר (במדבר יט), "זאת התורה - אדם". בחינת התורה כפי שהיא למעלה, במקורה - נקראת 'אדם גדול', 'אפי רברבי'. כי היא חכמה עילאה והיא בבחינת אין-סוף, כדכתיב (ישעיה מ), "אין חקר לתבונתו". בחינת התורה כפי שהיא למטה - נקראת 'אדם קטן', 'אפי זוטרי'. כי כדי שהתורה תומשך למטה, הדבר נעשה על-ידי צמצום, וכמאמר רז"ל (שמו"ר פט"ו) "צמצם שכינתו בין בדי הארון". כי כדי שהקול ידבר משם למטה, הוצרך הדבר להיות על-ידי צמצום. וכמשל הקטן אשר הגילוי במוחין שלו מצומצם יותר מבאדם גדול.

(תורה-אור פרשת תרומה דף עט עמ' ד')

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תרומה

ב' דראש־חודש אדר־א'

שחרית: הלל, קדיש־תתקבל. שיר־שלי־יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי־תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. קריאת 'שלישי' מתחילה מפרשת המנורה: "ועשית מנורת זהב טהור" (כה, לא)¹. גם את תיבת "משוקדים" (כה, לד) קוראים כרגיל לפי הטעמים².

מניחים את הספר השני על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה לספר הראשון, וקוראים בספר השני למפטיר בפרשת פינחס (במדבר כח, ט"ט): "וביום השבת... ובראשי חדשיכם...". הגבהה וגלילת ספר שני. הפטרה: "כה אמר ה', השמים כסאי". קרא הפטרת הפרשה - קורא אחריה 'השמים כסאי'. ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה³.

אין אומרים 'אב הרחמים'.

במוסף - 'אתה יצרת'. מי שטעה ואמר 'תיקנת

שבת: נזכר עד שלא סיים תפילתו - חוזר ומתחיל 'אתה יצרת', ואם סיים תפילתו - חוזר לראש התפילה⁴.

יום התועדות - בבית הכנסת⁵.
מנחה: אין אומרים 'צדקתך'.

יום שישי

ז' באדר־א'

יש להשתדל להוסיף ביום זה בשמחה של תורה ובשמחה של מצווה, כיוון שנולד בו משה רבינו ע"ה, מושיען של ישראל⁶.
בשבעה באדר - וכן בתפילת מנחה שלפניו - לא היו נשיאי חב"ד אומרים תחנון. זאת דווקא לאחר שעלו לנשיאות, אבל לא לפני זה⁸.

(4) לוח כולל־חב"ד. ואף שאמר 'נעשה לפניך... ומוספים כהלכתם', ל' רבים (והרי במוסף בדיעבד די באיזכור בלבד, ראה בשו"ע אדה"ז ס"י רסח ס"ז), כאן גרע, כיוון שהזכיר שבת ולא הזכיר ר"ח כלל.

(5) היום יום, ל' ניסן.

(6) ביום זה כתב משה רבינו ע"ה שנים־עשר ספרי־תורה ונתנם לכל השבטים, ועוד אחד שהניח בארון. ומה הוראה לחיזוק השליחות להגברת לימוד התורה מתוך קבלת־עול (ליקוטי־שיחות כרך כ"א עמ' 317. וראה 'היום יום' דהיום).

ביום זה נאמר הציווי לכל איש ישראל לכתוב ספר־תורה לעצמו. ביאור אודות אופן קיום מצווה זו למעשה לכל ישראל, בלקוטי שיחות כרך כ"ד עמ' 207 ואילך, ובלה"ק ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד ס"י קיא.

(7) 'התועדות' תשמ"ח ח"ב עמ' 388. 'התועדות' תשמ"ו ח"ב עמ' 589.

(8) ספר־המנהגים עמ' 72, מרשימותיו של הרבי. (אם־כי הרבי עצמו היה אומר ביום זה (על"פ בכ"כ שנים, כשלא היה חתן במניין) תחנון בתפילת מנחה עם הציבור).

(1) כך נקט הרבי בפשטות, התועדות תשמ"ה ח"ג עמ' 1511, בלתי מוגה (כבחומשים הרגילים, ולא כבתנ"ך קורן). אגב, מכיוון שהרבי נהג בקביעות לשמוע קרה"ת ולקרוא ההפטרה מתוך חומש 'תורה תמימה' [משא"כ לשיחות־רש"י השתמש ב'מקראות גדולות', כמדומני הוצאת 'חורב'], נהג הבעל־קורא בבית־חינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטרמן ע"ה, לקרוא כחומש זה - שהוא 'מנהג מדינתנו' - בכל מקום שיש חילוקים בין הדפוסים השונים ואין הוראה אחרת (וכן מוקלט מפיו בראש קלטות קרה"ת שלו).
(2) הן ע"פ מנהג ישראל הרווח, והן ע"פ מכתב הרבי בנדון, ראה 'התקשרות' גיליונות תמ"ו ר"ת נ'.
(3) לוח כולל־חב"ד.

מנהגי הבדלה

מנהגי הבדלה¹

הנהגות הרבי²:

- א. דייק³ שכל הפתילות של נר־ההבדלה ידלקו⁴.
- ב. לפני הבדלה נהג להדיח ולשטוף⁵ את הכוס להבדלה³.
- ג. לאחר המזיגה⁶, נוטל הכוס ביד ימינו, מוסרה לשמאלו, וחוזר ומניחה על כף יד ימינו כשהאצבעות זקופות מסביב⁷.
- ד. כשנחסר יין⁸, מוזגים עוד יין לכוס (לפי רמז מהרבי) כשהרבי אוחזה בידו, לפני "הנה אל ישועתי" ו/או לפני ברכת 'המבדיל'.
- ה. בשעת ברכת הגפן אינו אוחז את הבשמים בשמאלו⁹.
- ו. בשעת ברכת 'הגפן' – ממשיך להביט בסידור, ואינו מביט ביין שבכוס.
- ז. לאחר ברכת 'הגפן', נוטל הכוס מימינו ביד שמאל, מניחו על השולחן¹⁰, ומנגב ידיו במפית נייר.

1) אביע תודה ללראות את מלכנו, שריכזו בקטע לש"פ וישלח תשס"ג מנהגי הבדלה שנהג הרבי מתוך סרטי וידיאו מהשנים תשמ"ז-תשנ"ב, והשתמשתי בהם לעבודה זו. כן תודה לחבר המזכירות הרה"ח ר' יהודה ליב שי' גרונר שהוסיף והעיר בזה כיד ה' הטובה עליו (הערותיו נסמנו). בשעת כתיבת הדברים לא היה בידי להשוות זאת למאמרו של הרב טוביה שי' זילברשטרום בנדון, שנדפס במוסף לגיליון 'כפר חב"ד' סוכות תשס"ה.

2) יש לקחת בחשבון שהיו בזה שינויים קלים מפעם לפעם, ושינויים גדולים יותר בין התקופות. כיוון שהנהגות אלה היו ברבים כדי להוציא את הרבים ידי חובתם, לכאורה חלים עליהן דברי הרבי בכיוצא בזה, שזה מהווה הוראה לרבים (א"ק כרך כ' עמ' לט). ומה שלא נדפסו בספר המנהגים, הרי כבר אמר הרבי, שספר זה הוכן במהירות ולא נכללו בו כל המנהגים, ובעזה"ת יודפס עוד חלק (המלך במסיבו ח"א עמ' רסה).
3) ס' לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 63, בשם משב"ק.

4) ראה בשו"ע אדה"ז ס' רחצ ס"ד: "מצוה מן המובחר לברך על אבוקה שיש בה עצים הרבה ומאורות הרבה [ובהמשך: "פתילות הרבה"]". שהרי מברכים 'בורא מאורי האש'".

5) ראה שו"ע אדה"ז ס' פג ס"ב: הדחה – מבפנים, ושטיפה – מבחוץ (שטפו את הכוס במים וניגבו אותה לפניכן, וכשהגיעה לשולחן הרבי היתה הכוס תמיד יבשה, והרבי קינחה במפית נייר מבפנים ומבחוץ. וראה שם בסוף הסעיף).

6) להעיר שהרמ"א (ס' רצו ס"א, הובא בשו"ע אדה"ז שם ס"ה) כתב "ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ... וטעם השפיכה, דאמרינן (עירובין סה,א) 'כל בית שלא נשפך בו יין כמים – אין בו סימן ברכה', ועושים כן לסימן טוב בתחילת השבוע...". ואילו למנהג חסידים מקפידים על כך בכל כוס של ברכה, כמ"ש ב'תורת מנחם – התוועדיות' תשמ"ב ח"ג עמ' 1692.

7) ספר המנהגים עמ' 28, עיי"ש.

8) גם כשהדבר אירע באמצע אמירת הפסוקים, המתין הרבי עד שהמשב"ק ימוזג וימלא הכוס ביין (מנהגי מלך עמ' 45).

9) הערת הר"י: ג. אע"פ שבסידור האר"ז ל' ר' שבת ובוש"ע אדה"ז (ס' רצו סעיף טז) איתא שיאחו אז את הבשמים בשמאלו, אולי מכיוון שאדה"ז לא הביא זאת בסידורו (וצ"ע הטעם לזה), לא נהג כך הרבי.

10) הערת הר"י: ג. כיוון שאדה"ז בסידורו (ובשער הכולל פל"ב ס"ג כתב, שזהו לשונו הק' של אדה"ז שכתב בכ"ק) כותב: "בשעת ברכת בורא מיני בשמים צריך [ההדגשה שלי] לאחוז הכוס בשמאלו והבשמים בימינו, ובשעת ברכת בורא מאורי האש צריך לאחוז הכוס בימינו [ובשו"ע שם: בשמאלו. ואוצ"ל גם כאן; ואחר־כך מוסרו לשמאלו ויביט בצפרנים, ויחזור הכוס לימינו...]", ואחר־כך יביט בצפרנים, ויחזור הכוס בימינו בברכת הבדלה, ובתחילת ס' המנהגים (עמ' 1) נאמר "והגים עפ"י הדינים ומנהגים שנדפסו בסידור רבנו הזקן...". צ"ע למה בזה נהג הרבי באופן אחר.

ח. נוטל את קופסת הבשמים¹¹ (קופסת כסף רחבה, כמו של אתרוג) ביד ימינו ומתחיל בברכת הבשמים, ותוך כדי כך מסייע לה בשמאלו (או להיפך).

ט. לאחר מכן¹² מברך 'בורא מאורי האש', ללא הכוס, ומביט לאור האבוקה בציפורניים הכפופות לתוך כף היד כשהאצבעות מסתירות את האגודל¹³, בשתי ידיו יחד.

י. לאחר מכן הופך את ידיו ופושט אצבעות שתי ידיו¹⁴ ומביט בהן יחד לאור האבוקה (כשגב היד למעלה).

יא. לאחר ההסתכלות בציפורניים, נוטל הכוס בשתי ידיו ומניחו בשמאלו על ימינו, ממתין למשב"ק שימלא שוב את הכוס, ואז מברך ברכת 'המבדיל'.

יב. לאחר סיום הברכה מתחיל להתיישב¹⁵, ושותה רוב כוס ללא הפסק.

יג. אינו שופך יין כדי לכבות את הנר¹⁶, אלא המחזיק את הנר מכבה אותו ביין השפוך הנמצא בצלחת התחתונה.

יד. היה זמן¹⁷ שהרבי היה מריח את פתילת נר-ההבדלה לאחר שכבתה¹⁸.

טו. לאחר מכן, [טובל הרבי את זרתות ידיו הק' בצלחת שתחת הכוס], ומעביר (רק) זרת ימין על גבי עינו הימנית וזרת שמאל על גבי עינו השמאלית.

טז. אחר כך מנגב במפית נייר את פיו וסביבו, ואחר כך את עיניו מן היין.

יז. "כמה פעמים ראיתי¹⁷, שאחר-כך היה מביט ביין הנשאר (לראות את פניו שם)".

חי. מברך ברכה אחרונה רק לאחר סיום חלוקת 'כוס של ברכה'¹⁹.

[וראה בס' מנהג ישראל תורה סי' חצ"ר ס"ק ג', שכמה צדיקים נהגו להניח הכוס על השלחן לפני ברכת הבשמים ונשאר על השלחן עד אחרי ההבטה בצפרניים. וראה ב'התקשרות' גיליון רפ"ח בעניין זה. ב'התקשרות' גיליון ת"ט כתב הרב מיכאל אהרן של' זליגסון, שעד שנת תשכ"ז נהג הרבי לכתוב בסידור, בשעת ברכת הבשמים אחז את הכוס בשמאלו (את שפת הכוס אחז בשתי אצבעותיו), והביט באצבעות יד ימינו לאור הנר. ומאותה תקופה ואילך החל לנהוג כפי שנהג בשנים האחרונות].

11 יש לבדוק אם היתה פתוחה מראש, או (כפי שראו כמה פעמים) שנפתחה במהלך הברכה או לאחריה. אם-כי כנראה כשר בכל-אופן, ראה בבאור הר"י של' גרין על סדר ברה"נ עמ' 271.

12 לפעמים ראו שמביט בסידור בלבד, ולפעמים – שהביט בנר.

13 **הערת הר"י**: וכ"ה בסידור האר"י ל' ובסידור אדה"ז.

14 מלשון הטו"ע ושאר ראשונים משמע שמסתכל כן על שתי ידיו, וכ"כ בלקט יושר (מנהגי בעל תרומת הדשן, או"ח עמ' נז), ועוד (פסקי תשובות במהדורה החדשה סי' רחצ ס"ק ד ובהערות) – אבל צ"ע שהוא דלא כמ"ש בזהר (ח"ב רחא. הובא להלכה בשו"ע אדה"ז סי' רחצ ס"ו ובס"י רצו סט"ו. ובשער הכוונות עניין שינוי התפילות דף ס טו ב, ובמשנת חסידים מסכת שארית ערבית פ"ה מ"ז), להסתכל רק ביד ימין. וראה בזה ב'התקשרות' גיליון תשל"ו.

15 ותוך כדי כך מסייע ביד שמאלו לעבור להחזקת הכוס בימינו, כשכל האצבעות בצד העליון שלה קרוב לפיה, ואז מסיים להתיישב.

16 אף שבשו"ע אדה"ז סי' רצו ס"ה כתב (ע"פ הלבוש): "גם נוהגין לשפוך על השלחן מן יין הנשאר בכוס אחר שתיית המבדיל, ומכבין בו הנר, כדי שיהיה נראה לכל שלא הודלק נר זה אלא למצוה, לנר של הבדלה, לברך עליו...". וראה פרטים במנהג זה ותולדותיו, בפסקי תשובות (במהדורה החדשה) ס"ק ז.

17 **הוספת הר"י**: ג.

18 היו פעמים שהרבי קירב את ראשו הק' לצלחת וכך הריח. מקור הנהגה זו בסידור יעב"ץ (בסידור המקורי הוצאת אשכול ח"א עמ' תתקיב – "לחבב המצוה"), וע' בלקוטי מהר"ח (ח"ב דף פה,א). ולהעיר מרשימות דשנת תש"ג ('רשימת היומן' עמ' תכז): "לא נהגינו להריח מעשן נר הבדלה".

ובס' הליכות ומנהגי ש"ק כתב: "לפעמים, הנה אחר הבדלה היה רבינו נוהג להריח ריח עשן הנר בין [במהיין] שבתוך הצלחת של הכוס (יומן 'בית חיינו' מוצאי ר"ה, תנש"א). היה טובל אצבעותיו ביין ושם על גבי עיניו (לפנים, לצד האף) (שם), מוצאי אחרון-לפסח תנש"א".

19 שהיא לאחר כו"כ שעות מההבדלה, וכבר עבר שיעור עיכול, ובינתיים לא אכל ולא שתה מאומה, ולכן קשה לומר בנדון את מש"כ המש"ב (סי' קפד ס"ק חי) אודות סעודות ארוכות.

תפילת העמידה / פתקים בכותל

המאחר, אם יתחיל שמונה עשרה עם הש"ץ

בספרי 'בירורי מנהגים' – סדר היום והלילה 'עמ' 126 עסקתי בשאלה זו, והזכרתי את הקצות השלחן (סי' כב סט"ו) שהביא את הדין להמתין עד אחרי קדושה ללא שום הסתייגות. ולבסוף הבאתי מהרב דוד שי' גולדשטיין, ששאל את הרבי (קודם הנשיאות) כיצד לנהוג כאשר אינו מתחיל שמונה עשרה עם הציבור, והרבי ענה לו כדברי אדה"ז (סי' קט ס"א-ב), שימתין עד אחר 'האל' הקדוש', ואז יתחיל, ויסיים 'שמע קולנו' יחד עם הש"ץ וכו'. והבאתי מהערות הת' – 770 ש"פ ויחי תשס"ט, שכך פסק גם הרב דווארקין ז"ל. וכ"כ בס' הפסק בתפלה פ"ג הערה 29.

הרב שבתי יונה פרידמן, עיה"ק צפת.

הכנסת פתקים בין אבני הכותל המערבי

ב'התקשרות' גיליון רסא, הובאו כמה מקורות שהרבי חשש להכניס לשם פתקים בידיים, ויעץ להכניס על ידי מקל וכו'.

והנה ביומנו הפרטי של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בביקורו בארץ הקודש, נכתב (תרגום): "את כל הפדיונות החזקתי לידי, והנחתים על האבנים הקדושות". ומהלשון "על האבנים" משמע שגם הוא חשש לזה.

הרב יוסף שמחה גינזבורג, עומר.

(1) הערת המערכת: שם כתב ש"ל הטעם, כיוון שבפועל אין אומרים בענייה רגילה את כל נוסח הקדושה "מילה במילה עם הש"ץ" אלא לפניו (וציין לפסקי תשובות סי' קכה ס"ב), ואם יתחיל שמו"ע יצטרך לומר זאת מילה במילה עם הש"ץ. ולא הבנתי, הרי בשני הענינים כתב אדה"ז אותו לשון ממש: לעניית קדושה תמיד: "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מילה במילה..." (סי' קכה ס"א), ולמאחר: "יאמר עמו מילה במילה כל נוסח הקדושה כמו שהוא אומר" (סי' קט ס"ג). וסו"ס לא מצינו שהענייה עם הש"ץ בצורה כזאת יש לה דין שונה מענייה רגילה. ולחילופין, אותו הסבר על כך שאנו נוהגים כהאריז"ל אע"פ שאינו מילה במילה ממש, ייתכן גם במאחר.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש